

MD 54

Metodološki dokument

ISSN 1840-1074

Metodologija **STATISTIKE OBRAZOVANJA**

Bosna i Hercegovina

BHAS

Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2020.

MD 54

Metodološki dokument

ISSN 1840-1074

Metodologija **STATISTIKE** **OBRAZOVANJA**

Bosna i Hercegovina

BHAS

**Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine**

Sarajevo, 2020.

PRAVNI OSNOV

Na državnom nivou statistika obrazovanja je uspostavljena i razvijena na osnovu relevantnog pravnog okvira u oblasti obrazovanja i statistike. Pravni osnov za prikupljanje statistika o predškolskom, osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju, kao i obrazovanju odraslih čine Zakon o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br 37/04), Zakon o statistici Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 6/95) i Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 85/03), te Višegodišnji statistički program i godišnji Planovi rada statističkih institucija.

Međutim, takođe smo vezani Uredbom (EZ) br. 452/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća o proizvodnji i razvoju statistika obrazovanja i cjeloživotnog učenja u pogledu statistike o sistemima obrazovanja i osposobljavanja i Uredbom (EU) br. 912/2013 koja se odnosi na prikupljanje podataka za UOE upitnike.

KORIŠTENE KLASIFIKACIJE

- KLASIFIKACIJA OBRAZOVANJA ISCED 2011

Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja se koristi prema preporuci UNESCO-a, OECD-a, Eurostata i drugih međunarodnih organizacija za prikazivanje podataka o obrazovanju. Ova klasifikacija omogućava uporedivost podataka iz obrazovanja na međunarodnom nivou. Obrazovni programi su klasifikovani prema nivoima i poljima obrazovanja.

Nivoi obrazovanja prema ISCED 2011 su:

- ❖ ISCED 0 → u obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine odgovara predškolskom obrazovanju. U Bosni i Hercegovini postoji devetogodišnje osnovno obrazovanje.
- ❖ ISCED 1 → u obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine odgovara obrazovanju u nižim razredima osnovne škole, od I-V razreda.
- ❖ ISCED 2 → u obrazovnom sistemu BiH odgovara obrazovanju u višim razredima osnovne škole, od VI-IX razreda.
- ❖ ISCED 3 → u obrazovnom sistemu BiH odgovara srednjem obrazovanju.
- ❖ ISCED 5 → u obrazovnom sistemu BiH odgovara programu višeg obrazovanja (VI stepen).
- ❖ ISCED 6 → u obrazovnom sistemu BiH odgovara programu visokog obrazovanja (VII stepen, kvalifikacioni stepen „bachelor“).
- ❖ ISCED 7 → u obrazovnom sistemu BiH odgovara programu visokog obrazovanja (VII stepen, kvalifikacioni stepen master, magistar nauka i specijalista).
- ❖ ISCED 8 → u obrazovnom sistemu BiH odgovara programu visokog obrazovanja (VII stepen, kvalifikacioni stepen doktor nauka).

- ISCED POLJA OBRAZOVANJA:
- ❖ 00 Opći programi i kvalifikacije
- ❖ 01 Obrazovanje
- ❖ 02 Humanističke nauke i umjetnost
- ❖ 03 Društvene nauke, novinarstvo i informisanje
- ❖ 04 Poslovanje, administracija i pravo
- ❖ 05 Prirodne nauke, matematika i statistika
- ❖ 06 Informacione i komunikacione tehnologije
- ❖ 07 Inženjerstvo, proizvodnja i građevinarstvo
- ❖ 08 Poljoprivreda, šumarstvo, ribolov i veterinarstvo
- ❖ 09 Zdravstvo i socijalna zaštita
- ❖ 10 Usluge
- ❖ 99 Nepoznato ili neodređeno/nespecificirano (Ova kategorija nije dio klasifikacije, ali pri prikupljanju podataka šifra "99" je potrebna za "neodređena ili nepoznata polja obrazovanja").

POVJERLJIVOST PODATAKA

Povjerljivost statističkih podataka je uređena zakonom, a osoblje koje provodi statističko istraživanje ima po istom pravnom osnovu obavezu zaštite povjerljivosti. Zakon o statistici BiH (Sl. glasnik BiH 26/04 i 42/04 - poglavlje XI - član 23.-29.) utvrđuje princip povjerljivosti kao jedan od glavnih principa. Agencija za statistiku BiH proizvodi statistike u skladu sa statističkim načelima Kodeksa prakse evropske statistike, a posebno sa načelom statističke povjerljivosti. Agencija za statistiku BiH ne raspolaže individualnim podacima za statistiku obrazovanja.

PREDŠKOLSKO OBRAZOVANJE

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj statistike predškolskog obrazovanja je da prikupi i prikaže podatke iz oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja, odnosno podatke o broju predškolskih ustanova, broju djece i odgojnim grupama, kao i zaposlenom osoblju u predškolskim ustanovama.

IZVOR PODATAKA

Agencija za statistiku BiH agregira i objavljuje podatke dobijene na osnovu statističkih istraživanja o obrazovanju koja provode entitetski zavodi za statistiku i Brčko distrikt BiH.

Prikupljene statističke podatke za predškolski odgoj i obrazovanje Agenciji za statistiku BiH dostavljaju: Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku RS i ekspozitura Agencije u Brčko distriktu BiH.

IZVJEŠTAJNA JEDINICA

U statistici predškolskog odgoja i obrazovanja izvještajna jedinica je svaka predškolska ustanova, javna i privatna, udruženje građana, kao i osnovna škola koja organizuje pripremni predškolski program za djecu u godini pred polazak u školu.

JEDINICA POSMATRANJA

Jedinica promatranja su djeca predškolske dobi upisana u javne i privatne predškolske ustanove.

OBUH VAT

Statistika predškolskog odgoja i obrazovanja je statistika punog obuhvata, što znači da su istraživanjem obuhvaćena sva djeca koja su upisana u javne i privatne predškolske ustanove, udruženja građana, vjerske organizacije koje mogu biti osnivači predškolskih ustanova kao i osnovne škole koje su imale organizovan pripremni predškolski program za djecu u godini pred polazak u školu.

METODE I VRIJEME PRIKUPLJANJA PODATAKA

Podaci za predškolski odgoj i obrazovanje se prikupljaju godišnjim izvještajima na početku školske godine. Podaci se prikupljaju jednom godišnje, za cijelu školsku godinu.

Statističko istraživanje iz oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja provodi se putem papirnih obrazaca koje entitetski zavodi za statistiku i ekspozitura Agencije u Brčko distriktu dostavljaju izvještajnim jedinicama. Podatke dobijene od entitetskih zavoda za statistiku i ekspoziture Agencije u Brčko distriktu, Agencija za statistiku BiH objavljuje u agregiranom – zbirnom obliku.

DEFINICIJE NAJZNAČAJNIJIH POJMOVA

Predškolski odgoj i obrazovanje je djelatnost koja obuhvata odgoj i obrazovanje, njegu i zaštitu djece starosti od šest mjeseci do polaska u osnovnu školu i obavlja se u javnim i privatnim predškolskim ustanovama.

Rad sa djecom u predškolskim ustanovama organizuje se u **odgojnim grupama**. Odgojne grupe se osnivaju prema uzrastu djece.

Odgojne grupe mogu biti:

- **Jasličke**, za djecu starosti od šest mjeseci do tri godine,
- **Vrtičke**, za djecu starosti od tri godine do polaska u osnovnu školu,

- **Mješovite grupe**, grupe za djecu različitog uzrasta. Formiraju se samo u slučajevima gdje se ne mogu formirati grupe istog uzrasta.

PUBLIKOVANJE

Statistika predškolskog obrazovanja se objavljuje prema planu publikovanja u saopćenjima u formi preliminarnih i konačnih podataka.

OSNOVNO OBRAZOVANJE

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj statistike osnovnog obrazovanja je da prikupi, obradi i diseminira podatke iz oblasti osnovnog obrazovanja, odnosno podatke o stanju, strukturi i razvoju škola i odjeljenja, o strukturi i kretanju učenika i nastavnika, o rezultatima školovanja i nastavnom kadru koji provodi program osnovnog obrazovanja.

IZVOR PODATAKA

Agencija za statistiku BiH agregira i objavljuje podatke dobijene na osnovu statističkih istraživanja o obrazovanju koja provode entitetski zavodi za statistiku i Brčko distrikt BiH. Prikupljene statističke podatke za osnovno obrazovanje Agenciji za statistiku BiH dostavljaju: Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku Republike Srpske i ekspozitura Agencije u Brčko distriktu BiH.

IZVJEŠTAJNA JEDINICA

U statistici osnovnog obrazovanja izvještajna jedinica je svaka redovna osnovna škola i osnovna škola za djecu sa poteškoćama u razvoju.

JEDINICA POSMATRANJA

Jedinica posmatranja su svi učenici koji pohađaju osnovno obrazovanje, kao i učitelji i nastavnici zaposleni u osnovnom obrazovanju.

OBUH VAT

Statistika osnovnog obrazovanja je statistika punog obuhvata, što znači da su istraživanjem obuhvaćeni učenici svih redovnih osnovnih škola, kao i učenici osnovnih škola za djecu sa poteškoćama u razvoju, koji su u datoj školskoj godini upisani u osnovne škole.

METODE I VRIJEME PRIKUPLJANJA PODATAKA

Podaci se prikupljaju jednom godišnje, za cijelu školsku godinu. Podaci za osnovno obrazovanje se prikupljaju godišnjim izvještajima na početku školske godine. Statističko istraživanje iz oblasti osnovnog obrazovanja provodi se putem elektronskih obrazaca koje entitetski zavodi za statistiku i ekspozitura Agencije u Brčko distriktu dostavljaju izvještajnim jedinicama. Podatke dobijene od entitetskih zavoda za statistiku i ekspoziture Agencije u Brčko distriktu, Agencija za statistiku BiH objavljuje u agregiranom – zbirnom obliku.

DEFINICIJE NAJZNAČAJNIJIH POJMOVA

Školom se u statistici obrazovanja smatra grupa učenika organizovanih u jednu školsku jedinicu, sa jednim ili više nastavnika koji izvode nastavu određene vrste, po određenom nastavnom planu i programu, bez obzira da li je škola centralna/matična, samostalna, područno odjeljenje ili odjeljenje pri drugoj vrsti škole. Školom se smatraju i teritorijalno izdvojene jedinice/područna odjeljenja u sastavu osnovne škole, kao i odjeljenja za djecu sa poteškoćama u razvoju pri redovnim osnovnim školama.

Učenik je osoba upisana u školu sa ciljem pohađanja nastave.

Odjeljenje je grupa učenika koju, istovremeno i u istoj prostoriji, obučava u toku školske godine jedan nastavnik ili više nastavnika sukcesivno. S obzirom na razrede iz kojih su sastavljena, odjeljenja mogu biti nekombinovana i kombinovana.

Nekombinovano odjeljenje je odjeljenje u kome se nalaze učenici samo jednog razreda. Kombinovano odjeljenje je odjeljenje u kome se nalaze učenici dva ili više razreda.

Razred je stepen školovanja u kojem učenici u toku školske godine, stiču određen obim znanja, a prema nastavnom planu i programu određene vrste škole.

Završni razred je onaj razred kojim učenik završava školovanje u toj školi. Učenici koji su na kraju školske godine negativno ocijenjeni iz tri ili više predmeta (saglasno propisima za tu vrstu škole) ili koji nisu položili popravni ili razredni ispit su ponovci i oni mogu dva ili više puta upisivati isti razred.

Ponovac je učenik koji je na kraju školske godine negativno ocijenjen iz tri ili više predmeta (saglasno propisima za tu vrstu škole) ili onaj koji na kraju školske godine ne položi popravni, odnosno razredni ispit.

PUBLIKOVANJE

Statistika osnovnog obrazovanja se objavljuje prema planu publikovanja u saopćenjima u formi preliminarnih i konačnih podataka.

SREDNJE OBRAZOVANJE

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj statistike srednjeg obrazovanja je da prikazuje podatke o stanju, strukturi i razvoju srednjih škola, kao i podatke o strukturi učenika i nastavnika u tim školama, te o rezultatima školovanja.

IZVOR PODATAKA

Agencija za statistiku BiH agregira i objavljuje podatke dobijene na osnovu statističkih istraživanja o obrazovanju koja provode entitetski zavodi za statistiku i Brčko distrikt BiH.

IZVJEŠTAJNA JEDINICA

U statistici srednjeg obrazovanja izvještajna jedinica je svaka redovna srednja škola kao i srednja škola za učenike sa poteškoćama u razvoju. Redovne srednje škole razvrstane su po vrstama škola: gimnazije, umjetničke, vjerske, tehničke i srodne i stručne srednje škole. Kod srednjih škola za učenike sa poteškoćama u razvoju obuhvaćena su i specijalna odjeljenja koja su formirana pri redovnim školama.

JEDINICA POSMATRANJA

Jedinica posmatranja su svi učenici koji pohađaju srednje obrazovanje, kao i nastavno osoblje zaposleno u srednjem obrazovanju.

OBUH VAT

Statistika srednjeg obrazovanja je statistika punog obuhvata, što znači da su statističkim istraživanjem obuhvaćene sve redovne srednje škole kao i srednje škole za učenike sa poteškoćama u razvoju. Podaci se odnose na školsku godinu, a istraživanjem je obuhvaćen početak školske godine.

METODE I VRIJEME PRIKUPLJANJA PODATAKA

Podaci se prikupljaju jednom godišnje, za cijelu školsku godinu. Podaci za srednje obrazovanje se prikupljaju godišnjim izvještajima na početku školske godine. Statističko istraživanje iz oblasti srednjeg obrazovanja provodi se putem elektronskih obrazaca koje entitetski zavodi za statistiku i ekspozitura Agencije u Brčko distriktu dostavljaju izvještajnim jedinicama. Podatke dobijene od entitetskih zavoda za statistiku i ekspoziture Agencije u Brčko distriktu, Agencija za statistiku BiH objavljuje u agregiranom – zbirnom obliku.

DEFINICIJE NAJZNAČAJNIJIH POJMOVA

Srednja škola je ustanova za obavljanje djelatnosti u oblasti srednjeg obrazovanja i odgoja. Škola obavlja obrazovno-odgojnu djelatnost ostvarivanjem nastavnog plana i programa. U školi se stiču opća i stručna znanja i sposobnosti za dalje školovanje. Škola može biti osnovana kao gimnazija, srednja tehnička škola, srednja stručna škola, vjerska, srednja umjetnička škola i srednja škola za učenike sa poteškoćama u razvoju.

Odjeljenje je grupa učenika koju, istovremeno i u istoj prostoriji, obučava u toku školske godine jedan nastavnik ili više nastavnika sukcesivno.

Razred je stepen školovanja u kojem učenici u određenom vremenskom intervalu, ali najduže u jednoj školskoj godini, stiču određen obim znanja prema nastavnom planu i programu određene vrste škole. Završni razred je onaj razred kojim učenik završava školovanje u toj školi.

Ponovac je učenik koji drugi put ili više puta upisuje isti razred. Učenik upućen da ponavlja razred je onaj učenik koji je na kraju školske godine negativno ocijenjen iz tri ili više predmeta (saglasno

propisima za tu vrstu škole) ili onaj koji na kraju školske godine ne položi popravni, odnosno razredni ispit.

PUBLIKOVANJE

Statistika srednjeg obrazovanja se objavljuje prema planu publikovanja u saopćenjima u formi preliminarnih i konačnih podataka.

VISOKO OBRAZOVANJE

CILJ ISTRAŽIVANJA

Namjena istraživanja jeste proizvodnja statističkih podataka u oblasti visokog obrazovanja, sa ciljem pružanja informacija o upisanim studentima na sve nivoe visokog obrazovanja, diplomiranim studentima, magistrima nauka, specijalistima i doktorima nauka, kao i informacija o nastavnicima i saradnicima na javnim i privatnim visokoškolskim ustanovama u BiH.

IZVOR PODATAKA

Podaci o broju upisanih studenata na visokoškolskim ustanovama, dobivaju se prilikom upisa studenata u zimskom semestru svake školske godine. Podaci o broju studenata koji su diplomirali te o broju kandidata koji su stekli zvanje magistra ili doktora nauka dobijaju se za svaku kalendarsku godinu. Za doktore nauka podaci se odnose na kalendarsku godinu u kojoj je kandidat odbranio doktorsku disertaciju, a ne godinu u kojoj je uveden u registar doktora nauka. Podaci o nastavnicima visokoškolskih organizacija zasnivaju se na izvještaju o broju i strukturi nastavnog osoblja u zimskom semestru svake školske godine.

Prikupljene statističke podatke za visoko obrazovanje Agenciji za statistiku BiH dostavljaju: Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku Republike Srpske i ekspozitura Agencije u Brčko distriktu BiH.

OBUH VAT

Statističko istraživanje o visokom obrazovanju se provodi na punom obuhvatu izvještajnih jedinica. Statistika visokog obrazovanja obuhvata sve studente upisane u posmatranoj školskoj godini na svim visokoškolskim ustanovama, na sva tri ciklusa studija, diplomirane studente koji su završili prvi ciklus studija u kalendarskoj godini na svim visokoškolskim ustanovama, specijalistima, magistrima nauka i doktorima nauka koji su završili postdiplomske studije odnosno studije drugog ili trećeg ciklusa na svim visokoškolskim ustanovama.

IZVJEŠTAJNA JEDINICA

U statistici visokog obrazovanja izvještajne jedinice su visokoškolske ustanove (kako javne tako i privatne).

JEDINICA POSMATRANJA

Jedinica posmatranja su upisani studenti na studije prvog, drugog i trećeg ciklusa, diplomirani studenti, magistri nauka, specijalisti i doktori nauka i nastavnici i saradnici na svim visokoškolskim ustanovama u BiH.

METODE I VRIJEME PRIKUPLJANJA PODATAKA

Izvještaje o upisu studenti ispunjavaju prilikom upisa u datu školsku godinu, a ostale prilikom završetka studija.

Prikupljanje se vrši bez obzira na koji način su visokoškolske ustanove organizovane, odnosno, bez obzira da li se radi o javnim ili privatnim visokoškolskim ustanovama. Podaci o nastavnom osoblju na visokoškolskim ustanovama prikupljaju se putem zbirnog izvještaja „Izveštaj o nastavnicima i saradnicima na visokoškolskim ustanovama“ koji popunjavaju sve visokoškolske ustanove. Istraživanja se sprovode u godišnjoj periodici.

DEFINICIJE NAJZNAČAJNIJIH POJMOVA

Prema Okvirnom zakonu o visokom obrazovanju u BiH, **visoko obrazovanje** znači obrazovanje nakon srednje škole koje vodi do međunarodno priznatog stepena visokog obrazovanja. Visoko obrazovanje se organizuje u tri ciklusa i to:

- ❖ prvi ciklus traje najmanje tri, a najviše četiri godine studija i vrednuje se sa najmanje 180, odnosno 240 bodova, u skladu sa Evropskim sistemom prijenosa bodova (ECTS);
- ❖ studije drugog ciklusa organizuju se nakon prvog ciklusa studija, traju jednu ili dvije godine i vrednuju se sa 60, odnosno 120 ECTS bodova i to na način da u zbiru sa prvim ciklusom iznose 300 ECTS bodova;
- ❖ studije trećeg ciklusa organizuju se nakon drugog ciklusa akademskih studija, traju tri godine i vrednuju se sa 180 ECTS bodova.

Naziv **Visoka škola** odnosi se na visokoškolsku ustanovu, koja realizuje najmanje jedan studijski program iz jedne oblasti obrazovanja.

Naziv **Univerzitet** odnosi se na visokoškolsku ustanovu koja realizuje najmanje pet različitih studijskih programa iz najmanje tri oblasti obrazovanja i akademske stepene sva tri ciklusa. Univerzitet ima organizacione jedinice kao što su fakulteti, akademije i naučno-istraživački instituti.

Upisani student je svaka osoba upisana na visokoškolsku ustanovu.

Apsolventi su studenti koji su pohađali sva predavanja te u toku apsolvantskog staža (koji traje 12 mjeseci od isteka posljednje godine studija) polažu preostale ispite i brane diplomski rad, ukoliko je isti predviđen.

Diplomirani student je osoba koja dobija diplomu o završenoj visokoj školi, fakultetu ili akademiji umjetnosti.

Magistar nauka je osoba koja je završila postdiplomske studije te odbranila magistarsku tezu.

Specijalista je osoba koja je završila specijalističke studije te odbranila specijalistički rad.

Doktor nauka je osoba koja je odbranila doktorsku disertaciju.

PUBLIKOVANJE

Statistika visokog obrazovanja se objavljuje prema planu publikovanja u saopćenjima u formi preliminarnih i konačnih podataka.

